

Beleidsplan Kunstcommissie

Auteur(s) Hanneke de Ridder, Mijpe Pekelder en Tine Veldhuizen
Datum 19 april 2021
Versie 10

Inhoud

Voorwoord

1.	Inleiding en achtergrond.....	4
2.	Doelstelling en positionering van de Kunstcommissie in het Prinses Maxima Centrum	6
3.	Kernwaarden en criteria	8
4.	Functie, uitvoering en beheer	9
5.	Publiciteit en communicatie	10
6.	Onderzoek en evaluatie.....	10
	Bijlage 1 - Activiteiten komende drie jaar.....	11
	Bijlage 2- Inspiratie.....	12

Voorwoord

“Alles van waarde, is weerloos”, schreef Lucebert. In het Máxima stellen we kinderen en ouders centraal. Het gaat er immers om dat wij met elkaar eraan werken om de missie van het Máxima te realiseren namelijk dat we alle kinderen met kanker genezen met een goede kwaliteit van leven. Daar komt veel bij kijken en daar werken we iedere dag aan. Juist in een omgeving waar kinderen,

“Kunst kan een steuntje in de rug geven, afleiden, troosten, verbinden, relativeren, aanzetten tot reflectie.”

ouders en medewerkers zo nadrukkelijk geconfronteerd worden met het leven zelf, speelt kunst een belangrijke rol in verschillende opzichten. Kunst kan bijvoorbeeld een steuntje in de rug geven, afleiden, troosten, verbinden, relativeren, aanzetten tot reflectie.

We zijn er trots op dat de Kunstcommissie van het Máxima een bijdrage kan leveren aan de missie van het centrum. In

dit beleidsplan leest u welke ambities en plannen de commissie heeft op zowel het gebied van actieve als passieve kunst. Ook hopen we donateurs, schenkers en fondsen te inspireren een bijdrage te leveren.

Rest mij nog om iedereen, die heeft bijgedragen om kunst in de breedste zin te brengen tot waar we nu staan, van harte te bedanken. Het brengt kinderen, ouders en professionals een glimlach in een omgeving waar je eigenlijk liever niet zou moeten zijn!

Hanneke de Ridder

1. Inleiding en achtergrond

Ieder jaar krijgen ongeveer 600 kinderen van 0-18 jaar in Nederland de diagnose kanker. Het Prinses Máxima Centrum is ontstaan omdat professionals in de kideroncologie en ouders van kinderen met kanker de kwaliteit van de zorg wilden verbeteren. Daarom werd één centrum opgericht waar alle zorg en research op het gebied van kinderkanker werd geconcentreerd. Het Prinses Máxima Centrum is in mei 2018 geopend en vanaf dat moment worden alle kinderen met kanker en hun gezinnen in het Máxima behandeld.

Missie

De missie van het Prinses Máxima Centrum luidt: ieder kind met kanker genezen met optimale kwaliteit van leven. Dat laatste deel van de missie betekent dat in de hele organisatie, inrichting en omgeving van het Máxima kwaliteit van leven integraal aandacht krijgt. Dit principe is verder gespecificeerd door als een oranje draad door het hele centrum aandacht te geven aan ontwikkelingsgerichte zorg. Ontwikkelingsgerichte zorg betekent dat we in het Prinses Máxima Centrum ernaar streven de ontwikkeling van ieder kind zowel tijdens als na de behandeling zo goed mogelijk te stimuleren, ondanks de impact van de behandeling. Iedere medewerker werkt vanuit ontwikkelingsgerichte zorg met aandacht voor de leeftijd van het kind en de ontwikkelingsdomeinen, fysieke, cognitieve, emotionele, sociale en spirituele domein. Hierbij staan de stressreductie, goede communicatie en focus op ouder en kind centraal.

Prinses Máxima Centrum

Deze visie is uiteraard ook uitgewerkt in de inrichting, aankleding en vormgeving van het gebouw. Professionals, ouders en kinderen hebben hierin samen met de architecten en ontwerpers intensief samengewerkt. Deze vormgeving is gestart op het moment dat het besluit genomen werd om het Prinses Máxima Centrum op te richten en er nog geen paal in de grond zat. Er werden plannen gemaakt om het Máxima zo vorm te geven dat de missie gerealiseerd kon worden, met integrale aandacht voor ontwikkelingsgerichte zorg.

Het gebouw kreeg vorm op basis van het principe 'de zorg komt naar het kind toe'. Het Prinses Máxima Centrum bestaat naast de research, uit 4 afdelingen nl. Hemato-oncologie, Solide, Neuro-oncologie en Quality of life. Iedere afdeling/diagnosegroep heeft een eigen afdeling met een poli, dagbehandeling en kliniek. Op de kliniek zijn ouder-/kind kamers waar kind en ouder tijdens de behandeling samen kunnen verblijven met de nodige privacy en waar het leven zo "gewoon" mogelijk door kan gaan. Daarbij werd ernaar gestreefd om door een logische indeling de stress te reduceren en veiligheid te genereren.

Om het gebouw verder zo prettig mogelijk te maken en bij te laten dragen aan ontwikkelingsgerichte zorg, zijn veel verschillende activiteiten ondernomen, denk aan een duidelijke en praktische bewegwijzering, maar ook grote ramen met wijd uitzicht om "buiten naar binnen te halen", balkons toegankelijk vanuit de kamers, tuinen waar gespeeld en speels geoefend kan worden.

Waarde van kunst in het Prinses Máxima Centrum

Ook het gebruik van kunst is hier een belangrijk onderdeel. De kracht van kunst is dat kunst de taal van de emotie spreekt, recht tot het gevoel en hart van iedereen. Ook kan kunst uitnodigen tot ander gedrag. Kunst kan de gelegenheid bieden te reflecteren, te ontspannen, af te leiden. Kunst geeft de gelegenheid om gevoelens te uiten in een situatie waarin woorden soms tekortschieten. Kunst kan bijdragen aan herkenning zowel letterlijk (bijvoorbeeld routes in het gebouw) als figuurlijk (bij emoties en gevoelens). Kunst kan bijdragen aan reductie van stress en leiden tot communicatie.

Binnen het Prinses Máxima Centrum is de Kunstcommissie sinds 2017, een jaar voorafgaand aan de opening in 2018, zeer actief. Deze commissie bestaande uit professionals uit de zorg, research en vertegenwoordigers van de Kinderadviesraad, heeft zich gebogen over het ontwikkelen en realiseren van kunstbeleid in de breedste zin. Het betreft activiteiten variërend van kunstprojecten en culturele projecten tot en met de beeldende kunst die in het Máxima wordt getoond.

De kunstprojecten en culturele projecten worden samen met de professionals van het activiteitenteam vormgegeven. Denk aan het maken van kunstwerken aan het bed, muziekvoorstellingen in de hal en toneelvoorstellingen in het theater. Deze activiteiten worden indien nodig afgestemd met de Kunstcommissie, maar worden veelal in goede samenwerking met de zorgprofessionals op de afdelingen gerealiseerd.

De beeldende kunstprojecten hebben betrekking op de aankleding van het gebouw. Het gaat dan om aankleding van ruimten waar vooral kinderen en ouders komen, denk aan de poli-ruimten, behandelkamers, kliniek. Ook betreft het openbare ruimten waar kinderen, ouders en medewerkers komen zoals de ingang en hal. Werk- en overlegruimten van medewerkers van zorg en research worden ook voorzien van kunstwerken. De keuze van de werken wordt afhankelijk van de gebruikers gemaakt. Kinderen kijken mee naar wat hen aanspreekt, de medewerkers kunnen (binnenkort via een app) hun voorkeur uitspreken.

Het is vanzelfsprekend dat het verzamelen, veelal door lening en/of schenking, van beeldende kunst veel aandacht vroeg bij de opening van het gebouw. De Kunstcommissie heeft in de beginperiode dan ook hier sterk de focus op gehad.

Na deze start komt de Kunstcommissie in de volgende fase, die van het consolideren, beheren en uitbreiden. In dit projectplan kunt u lezen met welke uitgangspunten en ambities de volgende fase wordt vormgegeven en wat daar voor nodig is.

Dit beleidsplan heeft als doel om de kunstverzameling van het Prinses Máxima Centrum te onderbouwen met uitgangspunten en criteria voor inhoud en beheer van de diverse vormen van kunst. Ook heeft dit plan het doel om de activiteiten van de Kunstcommissie concreet te maken, zodat het plan als basis kan dienen om ambities duidelijk te maken, specifieke projecten te realiseren en kunstwerken te verwerven.

2. Doelstelling en positionering van de Kunstcommissie in het Prinses Maxima Centrum

Doel & opdracht

De Kunstcommissie heeft als doel een kunstcollectie samen te stellen die aansluit op de kernwaarden van het Prinses Máxima Centrum en zo haar missie een sociaal-culturele lading geeft. De missie van het Prinses Máxima Centrum luidt: ieder kind met kanker genezen, met optimale kwaliteit van leven.

Het Prinses Máxima Centrum heeft als kernwaarden gedefinieerd:

- Grensverleggend
- Gepassioneerd

De Kunstcommissie heeft als opdracht kunst voor het Prinses Máxima Centrum te verwerven, voor zowel openbare als besloten ruimtes. Bij voorkeur via, schenking of bruikleen, voor het hele centrum. Hierbij is het ontwikkelingsperspectief van het kind steeds leidend en streeft de Kunstcommissie ernaar om:

- Kunst toegankelijk te maken
- Kunstverbindingen te leggen
- Kunst als beleving in te zetten

Deze kunst wordt ingezet om het welzijn van patiënten, bezoekers en medewerkers van het centrum te bevorderen. De kern van het kunstbeleid blijft uiteraard: de patiënt staat centraal en alles wat we doen, wordt gedaan vanuit de visie vanuit het kind.

Ontwikkelingsvelden

Het kunstbeleid dient actief bij te dragen aan de kwaliteit van leven van kind en gezin. In het Prinses Máxima Centrum wordt daarom gewerkt vanuit ontwikkelingsgerichte zorg. Dit betekent dat we de ontwikkeling van het kind op de ontwikkelingsvelden namelijk fysieke, emotionele, sociale, cognitieve en spirituele ontwikkeling centraal stellen. In het kunstbeleid en de keuzes die gemaakt worden, wordt ernaar gestreefd om deze velden evenwichtig en gericht op de diversiteit in het Máxima aan de orde laten komen. Zo stimuleren kunstprojecten de cognitieve ontwikkeling doordat de kinderen en hun gezin via educatiemappen en kijkspelletjes/opdrachten betrokken worden.

Een goed voorbeeld is het Nachtwacht-project in samenwerking met het Rijksmuseum

Het kunstproject “Superhelden”, waar kinderen hun eigen held of droomheld mogen vormgeven op een poster, draagt bij aan empowerment van de kinderen en heeft betrekking op de sociaal emotionele ontwikkeling.

De installatie “Sneeuwwitje” en de Vika-muur, stimuleren de kinderen, maar ook hun broertjes en zusjes en ouders om te bewegen en geven de kinderen het gevoel van regie en empowerment in die situatie.

Dit zijn maar enkele voorbeelden uit het scala aan projecten en activiteiten met het kenmerk dat deze zijn te herleiden tot een of meerdere van de ontwikkelingsvelden van het kind.

Doelgroep

Bij het samenstellen van de kunstcollectie dient rekening gehouden te worden met een diverse doelgroep, die bestaat uit kinderen en hun gezinnen, bezoekers en medewerkers. Met het oog op bijdragen aan de missie van het centrum, is vóóral de doelgroep kinderen belangrijk.

Binnen deze groep bestaat een verschil in leeftijd, interesse, geslacht, mate van participatie en motivatie en verschillende culturele en geloofsachtergronden. Om die redenen is het van belang een diversiteit aan kunstvormen te bieden, zodat de kunst voor iedere beschouwer aantrekkelijk is.

Positionering en samenstelling

- De Kunstcommissie valt onder de (lid van de) raad van bestuur.
- De voorzitter van de Kunstcommissie brengt de raad van bestuur verslag uit, adviseert en overlegt over financiën.
- De Kunstcommissie bestaat uit:
 - voorzitter
 - secretariaat
 - Projectleider externe werving
 - vertegenwoordiger kunst van speciale doelgroepen
 - vertegenwoordiger activiteiten en evenementen Ontwikkelingsgerichte Zorg
 - vertegenwoordiger KAR
 - projectmanager Facilitair Bedrijf
 - vertegenwoordiger Research/cellenkunst
 - vertegenwoordiger Research (vacature)
 - vertegenwoordiger zorg (vacature)
 - lid Raad van Bestuur (toehoorder)

De samenstelling wordt elke drie jaar opnieuw bekeken. Bij een vacante positie wordt gekeken of vervanging uit dezelfde geleding kan plaatsvinden. Bij externe leden zal naar een geschikte vervanging worden gezocht op basis van een profiel opgesteld door de Kunstcommissie.

De Kunstcommissie onderhoudt nauw contact met de afdeling Fondsenwerving en Communicatie. Daarnaast betreft de Kunstcommissie expertise van buiten.

3. Kernwaarden en criteria

Kernwaarden

De kernwaarden van het Prinses Máxima Centrum: Grensverleggend en Gepassioneerd, vormen ook de basis van het kunstbeleid. Hieronder wordt toegelicht wat onder deze begrippen wordt verstaan.

Wat is Grensverleggend?

De kernwaarde Grensverleggend kan als volgt vertaald worden naar het kunstbeleid:

- Van de gebaande paden afwijken (in/om het centrum)
- Divers materiaalgebruik
- Naast fotografie, schilder- en tekenkunst is er ook aandacht voor andere vormen van beeldende kunst, alsmede literatuur, muziek, natuur e.d.
- Verrassend
- Innovatief

Wat is Gepassioneerd?

De kernwaarde Gepassioneerd kan als volgt vertaald worden naar het kunstbeleid:

- Met liefde gemaakt
- Hart voor de zaak: dezelfde energie die door het hele centrum gevoeld wordt, moet uit de kunst blijken
- Bevlogenheid die uit het werk moet spreken
- Energiek
- Focus/concentratie
- Indrukwekkend

Kernwaarden, kwaliteit van leven en healing environment

De opgebouwde kunstcollectie op basis van de kernwaarden 'Grensverleggend' en 'Gepassioneerd' dient in essentie een afleidende en daarmee stress reducerende functie te hebben. Kinderen en hun gezinnen en ook de medewerkers kunnen mentaal een uitstapje maken, dat bijdraagt aan het welzijn van de beschouwer. Zo kan kwaliteit van leven worden versterkt en verkeert het kind en het gezin in een healing environment.

De beschouwer kan immers:

- Verdiepen
- Verbreden
- Verwonderen
- Beleven
- Verblijden

4. Functie, uitvoering en beheer

Functie

De Kunstcommissie heeft de ambitie een kunstcollectie op te bouwen en te beheren die:

- Bijdraagt aan de genoemde kernwaarden;
- Bijdraagt aan het welzijn van patiënten, bezoekers en personeel en stress en angst kan verminderen;
- De creativiteit van onze patiënten bevordert;
- Het creatieve vermogen van de organisatie op een gunstige wijze beïnvloedt omdat kunst prikkelt, verrast en uitdaagt;
- Duizenden mensen, als kinderen, ouders, medewerkers en bezoekers, de mogelijkheid biedt om naar kunst te kijken en te beleven.
- Oog heeft voor (maatschappelijke) kunstenaars in de breedste zin van het woord (special arts).

Uitvoering Checklist

Om het kunstbeleid qua inhoud, financiën en tijd zo gunstig mogelijk uit te voeren, heeft de Kunstcommissie een gemeenschappelijke noemer voor de kunst bepaald. Een dergelijke standaardisering van de kunst zorgt voor eenheid, overzicht en herkenbaarheid. Daarnaast heeft de commissie een checklist samengesteld waarop de kunstwerken worden getoetst.

Deze checklist bestaat uit de volgende toetsingscriteria, waarbij rekening wordt gehouden met de locatie waar de kunst geplaatst wordt:

1. Originaliteit van het werk (authenticiteit)

Het werk dient een eigen (intellectuele) schepping te zijn, dat het individuele karakter van de auteur of maker uitstraalt.

2. Inhoudelijke helderheid van het werk

Het werk dient een duidelijke, niet controversiële boodschap uit te stralen, die verwarring voorkomt en niet als aanstootgevend ervaren kan worden.

3. Professionaliteit en kwaliteit

Het Prinses Máxima Centrum staat voor kwaliteit, dat geldt ook voor de getoonde kunst en geselecteerde kunstenaars. De staat van dienst van de kunstenaar dient als leidraad. Hierbij wordt gekeken naar de bekendheid, (museale) tentoonstellingen en nominaties.

4. Grensverleggend en gepassioneerd

Het werk dient aan te sluiten bij de algemene kernwaarden, de signatuur van het Prinses Máxima Centrum te ondersteunen en ondersteunen.

Het werk moet afgestemd zijn op het Prinses Máxima Centrum qua materiaal, moet bijdragen aan communicatie en passen bij de huidige collectie.

Beheren

Het beheren van de kunstcollectie omvat:

- Registratie van de kunstwerken met locaties in een database/ registratiesysteem.
- Het onderhoud van de kunst.
- Toetsing van de kunstcollectie aan de vastgestelde toetsingscriteria en kernwaarden.
- Bij voorkeur dit driejaarlijks laten uitvoeren door een externe partij.

Werkwijze Kunstcommissie

De Kunstcommissie vergadert minimaal 6 keer per jaar. Hierbij worden afhankelijk van het onderwerp de vertegenwoordiging van de KAR, de afdeling Fondsenwerving, de afdeling Communicatie en de Academy betrokken. Tijdens vergaderingen worden de volgende punten besproken:

- Positionering van de kunst binnen het Prinses Máxima Centrum
- Verwerven van kunstwerken, bijvoorbeeld vanuit externe collecties, legaten, schenkingen etc.
- Toetsing aangeboden kunstwerken
- Collectiebeheer
- Ontwikkeling kunstprojecten
- Netwerkvergroting
- Organisatie wisseltonstellingen in samenwerking met interne en externe partners, waarbij samenwerking met musea uit de omgeving Utrecht, maar ook nationaal en internationaal wordt nagestreefd
- Financiering
- Bijdragen leveren aan de afdeling Communicatie
- Etc.

5. Publiciteit en communicatie

Publiciteit en communicatie over de kunstcollectie en -activiteiten (actieve en passieve kunst) dragen bij aan de waarde, het begrip voor en het belang van de kunst in het Prinses Máxima Centrum. Hierin werkt de Kunstcommissie nauw samen met de afdeling Communicatie ten behoeve van:

- Interne nieuwsbrief
- Externe nieuwsbrief
- Artikelen in landelijke media (pers)
- Sociale media
- Stimuleren dat kunst in beeld komt in de verschillende uitingen van het Prinses Máxima Centrum
- De kunstcollectie toevoegen aan de website van het Prinses Máxima Centrum; hierdoor wordt de kunstcollectie zichtbaar voor intern en extern

6. Onderzoek en evaluatie

De Kunstcommissie wil bij de gebruikers evalueren hoe de kunst in het Prinses Máxima Centrum wordt gewaardeerd en uiteraard inventariseren welke wensen/behoefte er leven. Deze evaluatie zal op kwalitatieve wijze plaatsvinden. De resultaten zullen mede het toekomstig beleid van de Kunstcommissie bepalen.

Bijlage 1 - Activiteiten komende drie jaar

Kunst in verschillende vormen geeft een meerwaarde aan de identiteit, met name omdat de kernwaarden Grensverleggend en Gepassioneerd een stevige parallel trekken tussen kunst en geneeskunst.

De doelen en plannen voor **2021-2023** zijn:

Verwerven van kunst

- 2021 Alle kantoren voorzien van kunst
- 2021 Alle openbare ruimten voorzien van kunst
- 2021 Continueren aanwezig kunstwerken OKE's
- 2021 Interactief waterwerk
- 2021 Research kunst

Toegankelijk maken van de kunst

- 2021 Toevoegen kunstcollectie aan de website van het Prinses Máxima Centrum
- 2021 4x per jaar wisseltonstelling
- 2022 Interactieve kunstapp voor kinderen (kunst lenen en kunst beleven)

Kunstverbindingen

- Uitbreiden van relaties binnen de museumwereld en het bedrijfsleven
- Samenwerking met ambassadeurs van het Prinses Máxima Centrum rondom kunst

Kunst als beleving

- Kinderen actief betrekken door onder meer een interactieve kunstapp, Kinderkunstcommissie en kunstprogramma's aan het bed
- Toegepaste en interactieve kunst (bijvoorbeeld het interactief waterwerk)
- Stimulering Kijken naar Kunst, door onder meer rondleidingen, Visual Thinking Strategies, gesprekken met kinderen, ouders en medewerkers
- Kinderkunstbordjes bij de kunstwerken plaatsen
- Videoverslag maken waarbij reacties van kinderen op een schilderij worden vastgelegd

Bijlage 2- Inspiratie

Uit: Kunst en positieve gezondheid, LKCA, 2017

Het Jeroen Bosch Ziekenhuis (Den Bosch) besteedt veel aandacht aan kunst en cultuur om een healing environment te creëren voor patiënten, bezoekers en werknemers. Zij hebben een kunstcommissie die onder andere exposities, een audiovisuele tour door het ziekenhuis en Artist in residence-projecten organiseert.

Website Kunstcollectie Rijnstate

Een kunstcollectie in een ziekenhuis, heeft dat zin? Het antwoord is volmondig: ja. Een mens is immers meer dan alleen een lichaam. We voelen van alles, we denken na over wat ons overkomt. Als er in het ziekenhuis aandacht is voor de hele mens, dan is de kans groot dat we ons beter voelen. De omgeving speelt hierin een belangrijke rol en ontegenzeggelijk de kunst. Kunst is namelijk in staat de ziel te voeden. Juist in een ziekenhuis waar we als patiënt, maar ook als bezoeker, geconfronteerd worden met het leven zelf is het zinvol de gelegenheid te krijgen te reflecteren. Kunst biedt die mogelijkheid. De kunstcollectie vervult in Rijnstate dus wel degelijk een functie. Sinds de start van de nieuwbouw in 1992 is er een kunstcommissie die de lijnen uitzet en de kwaliteit bewaakt. Langzaam maar zeker vult het huis zich met verhalen en geschiedenis: grafiek, foto's en schilderijen, een compleet trappenhuis is beschilderd, een mobiel zweeft in de ruimte, bankjes worden beelden, neon licht op. Herkenningspunten ontstaan door markante beelden op kruispunten en op onverwachte plekken hangt er plots een juweeltje.

Rijnstate focust zich op kunstenaars uit de regio, uit Nederland en soms daarbuiten: de prachtige video van Tea Mäkipää uit Finland bijvoorbeeld. Vernieuwingen in de beeldende kunst en maatschappelijke tendensen worden op de voet gevolgd. In het kader van healing environment worden opdrachten verstrekt aan kunstenaars: Kijk eens naar Daniël van der Veer op poli dermatologie. Ook worden bestaande werken aangekocht en zijn er op diverse plekken exposities en kortlopende projecten. Deze website toont wat Rijnstate aan schoonheid in huis heeft. Het ontsluit de collectie, geeft uitleg en laat een hart voor kunst zien.

Citaat uit Kunstmagazine pArt

Albert Sanders - Esthetische troost

Andries Baart, hoogleraar Presentie en Zorg aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht, onderscheidt drie vormen van troost. De filosofische troost waarbij vooral cognitie, het willen weten, verdriet kan verzachten. Daarnaast religieuze troost, waarbij verdriet zin krijgt door de aanvaarding van een onvermijdelijk lot. En als derde de esthetische troost, waarbij het verdriet wordt opgenomen en verzacht in schoonheid door kunst, creatieve activiteiten en menselijke aanraking, waaronder seksualiteit. Mijn onderzoek was gericht op de esthetische troost, vooral daar waar kunst in relatie tot verdriet een rol speelde en waardoor transcendentie zou kunnen plaatsvinden. Transcendentie wil zeggen het in contact treden met iets groters dan onszelf, waarbij we onszelf existentiële vragen -vragen over ons menselijk bestaan- stellen.